

ՄԱԿԱՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՀՐԻԶՈՆ

ՅԱԲԵԼԻԱԾ «ՀՈՐԻԶՈՆ» ԸՐԱԺԱԹԵՐՁԻ

Յունուար 2017

Մեր խօսքը

Սիրելի՝ աշակերտներ, ուրախութեամբ եւ մեծ հաճոյքով դիմաւորեցինք 2017-ն, վստահ ենք, որ բոլորդ ալ ապրեցաք Կաղանդի եւ Շնունդի խանդավառութիւնն ու հրձուանքը, փոխանակեցիք նուերներ, ուրախացաք եւ ուրախացուցիք ձեր սիրելիները:

Չմոռնանք սակայն, որ 2016-ին հրաժեշտ տալով պարտաւոր ենք վերյիշել անցնող տարուան ընթացքին մեր գործերն ու արարքները, մեր տարած յաջողութիւններն ու ձախողութիւնները, լաւ բայց նաև վատ գործերը, սխալներն ու յանցանքները, ապա մտածելու ենք, որ այս նոր տարուան ընթացքին ինչպէ՞ս կրնանք զգոյշ ըլլալ, որպէսզի գոնէ նոյն սխալները չգործենք, ձախողութիւններէն դասեր քաղելով յաջողութեան ձգտինք եւ սկսինք կերտել մեր փայլուն ապագան:

«Հորիզոն» Մանկապատանեկանի խմբագրակազմին անունով բարի տարի մը կը մաղթենք ձեր բոլորին:

Հպարտ եմ, որ հայ եմ, ինծի նման հայ եր

Գարեգին Նժդեհ

Գարեգին Նժդեհ մեր ազգային ազատազրական շարժումի նշանաւոր դեմքերէն մէկն է, բուն անունով՝ Գարեգին Տէր Յարութիւնեան:

Ծնած է 1 Յունուար 1886-ին, Արագի ափին, Նախիջեւանի Կզնութ գիւղը:

1904-ին մաս կազմած է ՀՀ Դաշնակցութեան շարքերուն:

1907-ին աւարտած է Սոֆիայի զինուորական դպրոցը:

1918-ին կը մասնակցի Ղարաբիլսէի յաղթական ճակատամարտին:

1933-ին Ամերիկայի մէջ կը հիմնէ «Յեղակրօն» շարժումը: Այդ շարժումին նպատակն էր հայ երիտասարդներուն մէջ արթնցնել ազգային զիտակցութիւնը:

Գարեգին Նժդեհ կը մահանայ 1955 թուականին:

Անոր իմաստուն խօսքերէն մէկը յիշենք.

«Մէկ ժողովուրդ մէկ ընտանիք»:

Հրանդ Տինը

Հրանդ Տինը ծնած է 1954 թուին Մալաթիա: Հրանդ պոլսահայ լրազրող մըն էր, ամուսնացած էր եւ ուներ երեք զաւակ:

Հրանդ Տինը եւ իր տիկինը՝ Ռարել, օգնած են շարք մը հայ անտեր մանուկներու:

5 Ապրիլ 1996-ին ան կը հրապարակէ Սթանպուլի մէջ առաջին հայկական շաբաթաթերթը՝ «Ակոս»ը:

Հրանդ Տինը միշտ ալ եղած է քաջասիրտ հայորդի:

Դժբախտաբար, 19 Յունուար 2007 թուականին ան կը սպաննուի թուրքի մը ձեռամբ:

Գտի՝ 10
տարբերութիւն

Գիտե՞սք:

- Արարատ լեռը Պատմական Հայաստանի ամենաբարձր գագաթն է: Անոր բարձրութիւնը 5165 մետր է:
- Արարատն ու Մասիսը յանգած հրաբուխներ են:
- Սովոր Խորենացի կոչուած է մեր Պատմահայրը: Ան գրած է հայոց պատմութիւնը սկիզբէն մինչեւ 440 թուական (իր օրերը):
- 1922 թուականին Եւրոպական պետությունները եւ ԱՄՆ-ն Հայաստանը ճանշցան որպէս անկախ պետութիւն:
- Նոր Տարին կը դիմատրեն Թայյանտի մեջ շուրջի կորիներ ընելով:
- Լոյսը շատ աւելի արագ կը տեղափոխուի, քան ձայնը:
- Օձը իր լեզուով կը շնչի:
- Անձ մը, միջին հաշուով, օրական 10 անգամ կը խնդայ:
- Ծարաւ կը զգանք, երբ մեր արեան մեջ աղի քանակը կը բարձրանայ:
- Արինը միշտ նոյն ուղղութեամբ կը շրջի մեր մարմսին մեջ:
- 5-12 տարեկան պատանիները օրական պէտք է 10-11 ժամ քնանան:
- Ուղեղի մարմսիդ թթուածինին (oxygen) 20%-ը կը գործածէ:
- Մարմսիդ արեան երակները ամբողջութեամբ այնքան երկար են, որ կրնան երկրագունդին շուրջ դառնալ մօտաւոր 2.5 անգամ:

Արագած Լեռը

Ժողովրդին կողմէ կոչուած է նաև Ալագեազ, Ալագեօզ:
Արագած լեռը Պատմական Հայաստանի երրորդ բարձր սարնէ: Անոր բարձրութիւնն է 4095 մետր: Արագածը մշտնջենական ձիւնով ծածկուած է: Կը գտնուի Արդի Հայաստանի մեջ եւ Արարատէն 100 քիլոմետր դեպի հիւսիս, Սեւանայ լիճին արեւմտեան կողմը: Ունի չորս գագաթ այդ պատճառով ալ կը կոչուի քառագագաթ: Ըստ աւանդութեան, Արագած անունը կապուած է Արա Գեղեցիկի հետ: Ավիզը կոչուած է «Արայի Գահ», յետոյ «գահ» բառը դարձած է «գած» եւ եղած է Արագած: Ուրիշ աւանդութեան մը եւս կը հաւատանք. թէ Արագածի գագաթին վրայ կայ աստղ մը, որ Ա. Գրիգոր Լուսաւորիչի աշքն է: Այդ աստղը կը կոչուի «Լուսաւորչի Կանթեղը»: Մենք կը հաւատանք, որ այդ Կանթեղը մեր, այսինքն Հայաստանի վրայ կը հսկէ, որպէսզի վտանգներէ հեռու պահէ զայն:

Դժուար բառեր
Սար - լեռ
Գահ - քագաւորական կամ իշխանական աթոռ
Կանթեղ - ձեռով լուսաւորող ճրագ

Նարինջն ու իր օգտակարութիւնները

Նարինջը աշխարհի մեջ տարածուած համեր պտուղներէն մէկն է: Անիկա կը պարունակէ շատ մեծ թիւով C կենսանիւթ, որ կ'օգնէ կանխարգիկելու հարբուխը: Օրական մէկ նարինջ ուտելը բաւարար է մարդուն ստանալու իր ամենօրեայ պահանջը C կենսանիւթէն:

Նարինջը կը պարունակէ շարք մը կենսանիւթէր, որոնցմ են C, B1, B5...

Անիկա հարուստ է նաև կրածինով, որ մեր ատամներն ու ոսկորները առողջ կը պահէ: Նարինջի հիւթը կարեւոր դեր ունի մեր մարմսին արեան շրջազայութեան համար:

Ըստհանրապէս, շարարախտէ տառապող հիւսնդներուն ալ կը թելադրուի ուտել նարինջ, որովհետեւ ան քիչ քանակով շաբար կը պարունակէ:

Նարինջը շատ օգտակար է մեր առողջութեան:

Ուրեմն, սիրելի՝ աշակերտներ, օրական մէկ նարինջ ուտենք՝ առողջ մսալու համար:

Բառերու թարգմանութիւններ
Կենսանիւթ - vitamine
Կրածին - calcium
Շաքարախտ - diabetes

Համագանատական գրական մրցոյթ

Մանկապատանեկանի մեր նախորդ թիւին մէջ Համազգային Հայ Կրթական և Սշակութային Սիոնթեան Գանատայի Շրջանային վարչութեան կազմակերպած «Ամանորը մեր տուներէն ներս» 2016 տարեշրջանի համագանատական գրական մրցոյթը շահողներուն գրութիւններէն քանի մը հատը լոյս տեսան: Այս թիւով կը գտնէք մասցեալ գրութիւնները:

Նշենք, թէ Համազգային Հայ Կրթական և Սշակութային Սիոնթեան Գանատայի Շրջանային վարչութեան կազմակերպած յաջորդ գրական մրցոյթի նիւթն է «Իմ ուսուցիչ», որուն ժամկետն է 31 Յունուար 2017: Կը քաջալերէնք, որ «Հորիզոն» Մանկապատանեկանի բոլոր ընթերցող երեխաները իրեց մասնակցութիւնը բերեն այս մրցոյթին:

Մասնակի գրութիւնները:

Նոր Տարի

Նոր Տարի, իմ նախասիրած տօնս, մէկն է այն տօներէն, որ կը տօնուի աշխարհի չորս կողմը: Ինչպէս տարբեր երկիրներ ունին իրենց իւրայատուկ սովորութիւններն ու աւանդութիւնները՝ տօնելու այս օրը, իւրաքանչիւր ընտանիք նաև ունի իր յատուկ սովորութիւնները:

Մենք մեր տան մէջ կը սկսինք Նոր Տարին դիմաւորելու պատրաստուիլ մէկ ամիս առաջ: Դեկտեմբեր 1-ին արդէն կը սկսինք կազմել Կաղանդի ծառը, որուն կը յաջորդէ գոյնզգոյն լոյսերու զետեղումը ծառին վրայ եւ ապա զարդարանքը: Ո՞հ, ինչ հաճելի է զարդարել Կաղանդի ծառը կարմիր զնդակներով, մեծ ու փոքր աստղերով, ոսկեզոյն զանգակներով եւ խաղալիքներով: Դեկտեմբեր ամիսը ուրախութեան, լոյսերու եւ փոքրիկներու փափաքներու իրականացման ամիս է: Մօտեցած է Կարմիր Պապուկին ժամանումը իր լեցուն պարկով ու նուերներով: Քաղաքը՝ ճամբաները, իրապարակներն ու շուկաները կը զարդարուին գեղեցիկ զարդարանքներով եւ լոյսերով: Մայրս ու ես կը պատժնք խանութէ խանութ գնելու նուերներ, հագուստներ, ուտեստեղէն, չիր ու շամփչ եւ անուշեղէն:

Ու երկար պատրաստութիւններէ ետք, վերջապէս կը հասնի Կաղանդի գիշերը: Դեկտեմբեր 31-ի երեկոյեան արդէն շուկած ենք կերուխումի սեղանը: Հոն կան շատ համեղ ու տեսակատոր ճաշեր, աղանդերներ ու աղցաններ: Խոկ քիչ մը անդին՝ անկիւնը, կլոր սեղանին վրայ դրուած են չիր ու շամփչ, պտուղ ու անուշեղէն: Այնքան անոյշ կը բուրեն ճաշերը... «Մէ մը երէ հիւրերը զան կը համտեսէ նոր, մեռա նոր համով հոտերէն», կը փսխայ զարմիկ: Դրան զանզը... արդէն սկսան ժամանել մեր հարազատները, իրենց հետ բերելով գոյնզգոյն բուլթով փաթթուած նուերներ եւ անուշեղէն:

Բաժակները կը լեցուին ու մաղթանքներ կը լսուին աջէն ու ձախէն: Ուրախ մթնոլորտի մէջ, կատակով, երգով ու պարով կ'անցնին տարուան վերջին ժամերը: Ժամը 11:00-ի շուրջ կը լսուի զանգակի ձայն, դուռը կը բանանք ընդունելու Կաղանդ Պապուկը: Ան յոզնած ու ծանրաբեռնուած, մեծ կարմիր պարկով՝ հազի կրնայ մտնել դրան սեմէն:

- Ո՞ւր է աքոռը, աքոռ մը բերէ ք մեր սիրելի հիւրին, - կ'ըսէ հօրեղբայրս:

Մէջ մը գետին իյնալէ ետք, Կաղանդ Պապուկը կը տեղաւորուի արոռին վրայ: Փոքրիկները կը հաւաքուին անոր շուրջ աշքերնին սեւեռած կարմիր պարկին: Ան լայն կը բանայ պարկին բերանը ու նուերները կը բաժնէ ներկաներուն, սակայն, իւրաքանչիւր նուերի փոխարէն կ'ուզէ լսել երգ մը կամ արտասանութիւն մը՝ նուերին տիրոջմէն: Փոքրիկներուն զուարթ աղմուկը, երգն ու պարը լեցուցած են տունը:

Մայրս կը լիշեցնէ, թէ մէկ վայրկեան մասցած է Նոր Տարուան: Բոլորս միասին կը սկսինք համրել 58, 57... 30, 29, 28... 5, 4, 3, 2, 1 եւ «Հունա, Շնորհաւոր Նոր Տարի»: Հայրս կը մարէ ու ետ կը վառէ տան լոյսերը, «Հայր Մէր»ը կ'աղօթէնք բոլորս միասնաբար եւ համբուրելով զիրար կը շնորհաւորենք Նոր Տարին, մաղթելով որ ան իր հետ բերէ յաջողութիւն, առողջութիւն ու շատ նուերներ...:

Փոքրիկները արդէն զբաղած են իրենց նուերները բանալով, իսկ կիները՝ անուշեղէնի ու պտուղի սեղանը շտկելով:

Բաժակները դարձեալ կը լեցուին ու «քէֆ ընողին քէֆը չի պակսիր»...

**Թիլա Պըլտեան
Է. տարի-Ս. Յակոբ Ազգային Վարժարան**

Նաւասարդը հայ տուներէն ներս

Նոր Տարին կամ Նաւասարդը, բոլորին կողմէ շատ սպասուած՝ ամենահաճելի տօնն է, որ ձմրան ցուրտ օդին, բոլորը կը համախմբէ մէկսեղ եւ բուլրին սրտերը կը լեցնէ անսահման ուրախութեամբ: Ինչպէս որ գիտէր, տօնածառն ու Կաղանդ Պապան դարձած են այս տօնին խորհրդանիշները: Ժամանակին, հայերը կը զարդարէն տօնածառը ինձորներով, նուուրով, կաղինով եւ գունատոր լաթերով, մինչդեռ ներկայիս այս պտուղները փոխարինուած են գոյնզգոյն զնդակներով, իսկ լաթերը գոյն-գոյն լոյսերով:

Բոլորին յայտնի է, որ մանաւանդ պատիկները շատ կը սիրեն այս տօնը, որովհետեւ կը ստանան բազմաթիւ նուերներ, մինչդեռ իին ժամանակ, փոքրիկները կը բաւարարուէն մրգելէններով լեցուն պատիկ տոպարակով մը: Ճիշդ է, շատ բաներ փոխուած են տարիներու ընթացքին, սակայն կան իին աւանդութիւններ, զորս մինչեւ օրս կը յարգենք:

Գալով մեր ընտանիքին՝ մէնք մեր նոր տարին միշտ կը նշենք մեր գիտը Այնձար, մեծ հօրս տունը, որովհետեւ ան ամենատարեց անձն է մեր ընտանիքին, հետեւարար կը համարուի մեր բազմանդամ ընտանիքին նահապետը: Չամփը, ընկոյզը, նուուն ու նուշը, կաղինն ու թուզը եւ զանազան տեսակի պտուղներ անպակաս կ'ըլլան մեր սեղանէն: Ինչպէս նաև կ'ըլլայ առատ հաց նոր տարին «նոր հաց»ով սկսելու մտադրութեամբ:

Իմ նախասիրած բաժինս այն է, երբ սեղան կը նստինք, եւ մեծ հայրս, որ անկասկած՝ բազմած կ'ըլլայ սեղանին գլուխը, կը սկսի խօսիլ մեր հայրենիքին եւ Մուսա Լերան իր յիշատակներուն մասին: Ան այսպիսի կիրքով կը պատմէ, որ կարծես մէջս աննկարագրելի փափաք մը կ'արքիննայ մտքով թռչելու հայրենիք, հոն դիմաւորելու նոր տարին եւ երբեք չեռանալու պապենական հողերէս...

Ժամը 12-ն է: Լոյսերը իսկոյն կը մարին, բոլոր ծորակները կը բանանք, որպէսզի տարուան ընթացքին ցուրի պակաս չունենանք, եւ բերքը առատ ըլլայ: Վերջապէս, գիտին բոլոր բնակիչները կ'աճապարէն դէպի գիտին հրապարակը, կու գան նաև մեր աւանդական տիղուն ու զուրնան, եւ ամբողջ գիտը այս ջերմիկ մթնոլորտին մէջ երգով, պարով եւ երջանկութեամբ լի սրտերով կը դիմաւորէ նոր տարին:

**Նարօս Թապարեան
Է. կարգ-Ս. Յակոբ Ազգային Վարժարան**

Նապիկին անկիւնը

Նապիկը շա՞տ-շա՞տ նամակներ եւ գրութիւններ ստացեր էր մեր սիրելի աշակերտներէն: Թորոնթոյէն, Կանգուվըրէն եւ Սոնթրէալէն աշակերտներ նամակներ գրած էին Կաղանդ Պապային, ոմանք Կաղանդին եւ հայկական տօնածառին մասին հաձելի գրութիւններ, ոմանք ալ հայ զինուորին նամակ: Այդ գրութիւններուն մէկ մասը լոյս տեսաւ մեր նախորդ թիւին մէջ, ահաւասիկ մասցեալը.

Կանգուվըրի ՀՕՄ-ի «Արագ» Շաբաթօրեայ վարժարանի Բ. կարգի աշակերտներուն նամակները Կաղանդ Պապային 7-8 տարեկան մեր երեխաներուն հարցուցինք, թէ ի նչ կը խնդրեն այս տարի Կաղանդ Պապայէն: Ահաւասիկ անոնց պատասխանները: Նշենք, որ անոնց մեծամասնութիւնը Հալէպէն Կանգուվըր հաստատուած երեխաներ են:

Ես կ'ուզեմ, որ Հալէպը խաղաղ ըլլայ, որ Հալէպի պատիկները ուրախ ըլլան:

Նշան Փամպուրեան

Ես կ'ուզեմ, որ Հալէպը պաշտպանուած մնայ:

Հրակ Չոլարեան

Կ'ուզեմ, որ Հալէպի մէջ մանուկները լաւ կեանք ունենան:

Փառելի Փանոսեան

Թորոնթոյի ՀՕՄ-ի «Գոլուեան» նախակրթարանի Գ. կարգի աշակերտները կը գրեն.

Կաղանդ Պապա

Կաղանդ Պապան շատ ուշ կու զայ,
Ու ես քնացած կ'ըլլամ:
Երբ կ'արթննամ, կ'ուրախանամ,
Նուէրներս մօսու կ'ըլլան:

Ալին Տաղլեան

Նոր Տարի

Նոր Տարի է ընկերներ,
Հաւարուինք բաժակ պարայէնք,
Ուրախ ըլլանք ու բարի,
Ու շմոռնանք անտէրը:

Եւա Մարդոյեան

Ս. Յակոբ Ազգային վարժարանի «Սարաֆեան» նախակրթարանի Գ. կարգի աշակերտները Կաղանդի առթիւ նամակներ գրած են հայ զինուորին:

Սիրելի՝ հայ զինուոր

Ես 8 տարեկան եմ, կ'ապրիմ Սոնթրէալ եւ կը յաճախեմ Ս. Յակոբ դպրոցը: Նոր Տարուան առիթով ձեզ կը մաղթեմ քաջութիւն, աշխուժութիւն եւ հմտութիւն: Ես լսեցի, որ դուք շատ հայրենասէր, ձկուն, անվախ եւ խելացի էք: Ես տեսայ, որ դուք առուու – զիշեր կը կոռուիր, իսկ մենք տարուկ – տարուկ կը քնանանք, մինչ այդ դուք պաղերուն, ձիւներուն կը կոռուիր: Կը յուսամ, որ մնաք միշտ զօրաւոր եւ մեզի վերադարձնէր մեր հայրենիքի գրաւուած մասերը:

Գառնի Քէշիշեան

Սիրելի՝ հայ զինուոր

Ես ապրում եմ Սոնթրէալ եւ յաճախում եմ Ս. Յակոբ դպրոցը: Նոր Տարուան համար ձեզ մաղթում եմ քաջութիւն ու խաղաղութիւն: Ես տեսայ, թէ դուք ոնց կոռում էք մշուշի ու ցուրտի մէջ, եւ շատ հաւանեցի: Ի նշ արագավազ էք, ո նց դուք եղան արագ էք վազում:

Միքայէլ Բաղրամեան

Սիրելի՝ հայ զինուոր

Ես 9 տարեկան եմ, կ'ապրիմ Սոնթրէալ եւ կը յաճախեմ Ս. Յակոբ դպրոցը: Դուք հրթիւններ շատ ունիք եւ Հայաստանը կը պաշտպանէք: Դուք շատ աշխոյժ էք, ձեզմ կը խնդրեմ, որ ես վերադարձնէր մեր Հայաստանը:

Նարեկ Պայրամեան

Սիրելի՝ հայ զինուոր

Ես հայաստանցի եմ ձեր նման: Չմեռը մօտենում է, ու ես ձեզ ինչքան, որ տեսել եմ, կարծում եմ, որ ուժեղ էք ու աշխոյժ: Ես մաղթում եմ ձեզ երկար կեանք ու թող Աստուած ձեզ լաւ պահի:

Սիրելի՝ հայ զինուոր

Ես ութ տարեկան եմ, կ'ապրիմ Սոնթրէալ, կ'երթամ Ս. Յակոբ դպրոց: Նոր Տարուան առիթով կը մաղթեմ, որ առողջ մնաք եւ վերադարձնէր մեր Հայաստանը:

Անթոնի Մազամեան

Սիրելի՝ հայ զինուոր

Ես կ'ապրիմ Սոնթրէալ եւ կը յաճախեմ Ս. Յակոբ դպրոցը: Դուն կը կոռիս մշուշի մէջ եւ Հայաստանի սահմանները կը պաշտպանէս: Զէնքով եւ հրթիով կը կոռիս: Միշտ պատրաստ ես: Մեր երկիրը լեռնային է եւ դուար է հոն կոռիլ: Նոր Տարուան առիթով ձեզ կը մաղթեմ քաջութիւն եւ խաղաղութիւն:

Վայր Չոլոյեան

Միքայէլ Երեցեան

Սիրելի՝ հայ զինուոր

Ես 8 տարեկան եմ: Ես Սոնթրէալ կ'ապրիմ եւ կը յաճախեմ Ս. Յակոբ դպրոցը: Դուք շատ լաւ կը կոռիք մեզի համար եւ շատ խելացի էք: Նոր Տարուան առիթով ձեզ կը մաղթեմ, որ քաջութիւն ունենար: Դուք շատ անվախ եք: Ամէն օր պատրաստ էք պաշտպանելու մեր երկիրը:

Արիանա Թալաթինեան

Մասկապատասեկան Հորիզոնը կը հովանարէն ՀՕՄ-ի Գանձատայի Շրջանային Վարչութիւնը և Գանձատայի Շրջանի իր 10 մասնաճիւղերը

Խմբագրութիւն՝ Սոնա Թիրիզեանի
Թիւր պատրաստեց Շողիկ Սաֆար
Շեւայդաց Նորայր Նիկողոսեանի

Հեռախայ (514) 332-3757
Հեռախայմ (514) 332-4870
Email: sylva@horizonweekly.ca